

ב. אמרו בשם רבי שמעון שכל מי שאינו שב מידיעתו, אינו מביא קרבן על חטאו (או הודע). הלכך המומר לאותה עבירה, שגם אילו ידע לא היה נמנע ממנה – פטור. [ולתנא קמא ישנו מיעוט מיוחד למומר מהבאת קרבן].

מבואר בגמרא שאדם שנתחלף לו חלב שהתירוהו ב"ד בטעות, בשומן, אע"פ שאילו לא נתחלף ג"כ היה אוכל משום תליתו בב"ד – נחשב זה 'שב מידיעתו', כיון שאילו היה נודע לב"ד טעותם היו חוזרים בהם והיה גם הוא חוזר.
ע"ע להלן יא.

ג. מי שהגיע להוראה וידע בעצמו שב"ד טעו בהוראתם והתירו את האסור, עליו להחמיר כפי ידיעתו הודאית. אין בכלל זה כשהרצה דבריו לפני ב"ד הגדול ולא קיבלו ממנו (עפ"י רמב"ן, ספר המצוות שרש ב. וע' בחזו"א יד, טז) שצדד שאפילו לא הרצה לפניהם, שומע אליהם בניגוד לדעתו. ואעפ"כ אם התברר שטעו – חייב קרבן על שגגתו.

ד. ציבור שלם שחטא בחטא מסוים שלא בהוראה – כל יחיד ויחיד מהחוטאים מביא כשבה או שעירה, שאין חילוק בשגגת מעשה בין היחיד למרובים (ואם נפש אחת תחטא... מעם הארץ).

דף ג

ג. א. בית דין שחטאו על פי הוראתם, האם הוא משלים לרוב ציבור?

ב. האם יושבי חוצה לארץ מתחשבים לענין רוב ציבור?

ג. חטאו מרובים ונתמעטו עד שלא הביאו פר, או מועטים ונתרבו – כיצד דינם?

ד. האם שתי הוראות מוטעות מצטרפות, לענין החשבת רוב קהל?

ה. האם מצרפים הוראה של שני בתי דינים להחשיב רוב קהל?

א. רב פפא העלה אפשרות לפרש מחלוקת רבי מאיר וחכמים בשאלה האם בית דין משלים לרוב ציבור לענין חיוב פר העלם דבר של ציבור, אם לאו.

להלכה פסק הרמב"ם (יג, ב) אין ב"ד משלים לרוב ציבור (וע' בטעמו בלקוטי הלכות). ומרבנו חננאל משמע שנוקט משלים (ל"ה).

ב. אמר רב אסי: בהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל (...וכל ישראל עמו, קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים... – אלו הם שנקראים 'קהל', ולא אחרים).

א. אפילו לא היו בארץ אלא עשרה אנשים – נחשבים הם ה'קהל' ואין מתחשבים ברוב שבחו"ל (עפ"י פירוש המשנה לרמב"ם).

ב. היו בארץ מיעוט שבטים, יש להוכיח מסוגית הגמרא [ה: מכך שהוצרכו להעמיד כראבר"ש ולא העמידו כחכמים באופן זה] שלדעת חכמים המצריכים רוב אנשים ורוב שבטים (כדלהלן ה) – פטורים (עפ"י חזו"א יד, כד. ונקט שם בפשיטות שאין צד לילך אחר רוב מנין שבטים שבארץ ישראל). ואולם להלכה די ברוב ציבור ללא רוב שבטים.

נראה לכאורה שדברי החזו"א אמורים רק כשאין בארץ ישראל כלום משבטים אחרים, אבל אם יש מעט אנשים

מכל שבט, אנו מתחשבים באותו מעט ככלל השבט, וכמו לענין כלל הציבור, מתחשבים ביושבי הארץ אפילו הם מיעוט מישראל, כך לענין קהל השבט.
ולפי"ז לראב"ר ש שאף ברוב שבטים ומיעוט אנשים חייבים, יש אפשרות של פר העלם דבר בקומץ אנשים מועט, באופן שהם מהווים 'רוב שבטים' שנמצא בארץ. וצ"ב).

ג. חטאו רוב קהל, ובשעת ידיעת החטא נתמעטו (כגון שמתו מקצת מהחוטאים עד שלא נודע לב"ד); לחכמים, חייבים להביא פר, שהכל הולך אחר החטא (וכן הלכה. ל"ה). ולרבי שמעון פטורים, שלדעתו צריך אף ידיעה בחיוב.

מועטים ונתרבו – בין לחכמים בין לרבי שמעון פטורים מהבאת פר, שהרי בשעת החטא (כלומר כשאחרון החוטאים חטא) לא היה חיוב.

א. למאי דקיימא לן יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב, הוא הדין במועטים ונתרבו חייבים להביא כשבה ושעירה (עפ"י ר"ח; רמב"ם יג, ב).

ב. משמע מדברי התוס' (בד"ה אלא) שלדעת האומר בית דין מביאים פר, אין לפטור מרובים ונתמעטו או מועטים ונתרבו משום חטאה וידיעה בפטור. וצ"ע).

ד. נסתפקו בגמרא בשתי הוראות זהות [כגון שחזרו בהם ב"ד ושוב הורו בטעות] או שונות [הן בשני סוגי חלב, הן בחלב ודם, או אפילו בחלב ועבודה זרה החלוקים בקרבנותיהם], האם מצטרפות להחשיב 'רוב' לחיוב פר, כשבכל הוראה לא חטאו אלא מיעוט. ועלו הספקות ב'תיקו'. [ואמרו 'אם תמצי לומר' בכל ההוראות שקרבנם שוה, שמצטרפות].

א. אם היה רוב בהוראה הראשונה – ודאי המיעוט האחר מצטרף. ואפשר הוא הדין כשהיה מיעוט בראשונה ורוב בשניה (תוס').

ב. לפי הצד שמיעוט בחלב ומיעוט בע"ז מצטרפים, צדדו התוס' שיביאו שני קרבנות, קרבן דחלב וקרבן דע"ז. ויש מצדדים בדעת הרמב"ם שלא יביאו הציבור קרבן [והספק רק לענין פטור היחיד מכשבה ושעירה]. ויש מי שפרש שיביאו קרבן דחלב, שהוא קרבן כללי השייך לכל החטאים, ואף בע"ז (ע' קהלות יעקב).

ג. למסקנת ההלכה, בכל הספקות מלבד האחרון מצטרפים [כ'אם תמצי לומר]. ובמיעוט בחלב ומיעוט בע"ז, הואיל ונשאר בספק – אין ב"ד מביאים פר ולא הציבור (כן כתב הראב"ד – שגגות יג, ד). ויש אומרים שמצטרפים (כן כתב בלקוטי הלכות בדעת הרמב"ם. והוסיף שאפשר היתה לו גרסה אחרת בגמרא. ואולם יש אומרים שגם דעת הרמב"ם כהראב"ד שאין מביאים פר. עפ"י הגר"ה הלוי ועוד).

ה. ב"ד שהורו וחטאו על פיהם מיעוט קהל ומתו הב"ד ונתמנה ב"ד אחר וחזרו והורו ועשו מיעוט נוסף; לדעת האומר ב"ד מביאים פר – ודאי אינו מביא, שהרי מתו הב"ד. ולדעת מי שאומר ציבור מביאים, נסתפקו בגמרא האם מצטרפים לרוב. תיקו. (הלכך אין מצטרפים. רמב"ם יג, ד וכו"מ).

צריך עיון למאן דאמר ב"ד מביאים, אם מתו מיעוט ציבור הראשונים ולא נודע כי אם אל אלו החיים (תוס'). ומשמע דלמ"ד צבור מייתי, באופן זה ודאי פטורים.

ד. א. הבאת פר העלם דבר ודין 'תולה בבית דין', האם אמורים רק בהוראת כל הדיינים שבבית דין או די אף בהוראת הרוב? האם צריך שיהיו כל הדיינים נוכחים בשעת ההוראה?

ב. האם אומרים 'רובו ככולו' גם במקומות שכתוב במפורש 'כל'?

א. רבי יונתן אמר: אין חייבים (פר) עד שיורו כולם, ואפילו הם מאה שישבו להורות (ואם כל עדת ישראל ישגו). ומבואר בגמרא שגם לדבריו מועילה הרכנת הראש של הדיינים, ואין צריך הוראה מפורשת מפי כולם.

והשיבו על דבריו והסיקו שמועיל רוב דיינים שיאמרו מותר, ובלבד שהיו שם כולם נוכחים. [ואם אמרו המיעוט (בשעת המנין) 'טועים אתם' – פטורים, וכדלהלן].

בספר לקוטי הלכות נקט שהרכנת ראש של דין מועילה אפילו אין רוב שהתיר חוץ ממנו, והוא משלים לרוב דיינים. והעיר על השמטת הרמב"ם ענין הרכנת הראש. וצדד שמא לפי המסקנא אין מועילה הרכנה אלא צריך הוראה מפורשת מרוב דיינים. ואולם לפירוש החזו"א קושיא מעיקרא ליתא, שאין שייכת הרכנת ראש אלא כשיש רוב שהורו חוץ ממנו, וכאומר כיון שהרוב מתירים ע"כ הלכה כמותם, ורק לרבי יונתן המצריך הוראת כולם נתחדש שגם הרכנה מועילה, אבל למסקנא אין שייך ענין זה כלל.

ב. נראה ממסקנת הסוגיא [דלא כרבי יונתן], שאפילו כשכתוב במקרא כל אומרים 'רובו ככולו'.

ה. פר העלם דבר של ציבור ושעיר עבודת כוכבים, מאלו כספים הם באים?

לדברי רבי שמעון, פר העלם דבר של צבור ושעיר עבודת כוכבים נגבים במגבית מיוחדת לצורכם [ומשמע בגמרא שנגבים מכלל הציבור ולא רק מהחוטאים. ועוד משמע שגם אם גבו בסתם ולא פרוש – כשרים]. רבי יהודה אומר: מתרומת הלשכה הם באים. ויש תנא שהיפך שיטותיהם. הלכה כדעה ראשונה (רמב"ם שקלים ד, ב).

דפים ג – ד

ו. הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהן, האם החוטא על פיהן מכאן ואילך חייב קרבן אם לאו?

הורו ב"ד בטעות וחזרו בהם, והלך היחיד שלא ידע בחזרתם ועשה על פיהן, נחלקו תנאים מה דין היחיד;

רבי מאיר (בברייתא) מחייב, שנחשב זה כתולה בדעת עצמו (רש"י).

נראה, דוקא ביושב בביתו ולא כשהלך למדינת הים. (עפ"י חזו"א).

רבי שמעון פוטר. ופירש רב יהודה אמר רב טעמו: הואיל וברשות ב"ד הוא עושה. איכא דאמרי אר"י אמר רב: הואיל ויצאה ההוראה ברוב ציבור, לכך היחיד העושה אותה פטור.

ל'איכא דאמרי', פרוש התוס': דוקא כשעשו רוב ציבור, אבל מיעוט או חציין – חייבים. ואילו ברש"י מבואר שאף ביחיד פטר רבי שמעון.

רבי אלעזר אומר: ישב לו בביתו, ולא שאל וברר אם חזרו בהן אם לאו – הרי זה ספק ומביא אשם תלוי (רבי יוחנן). הלך לו למדינת הים – פטור, שלא היה בידו לשמוע חזרתו. ולדעת רבי עקיבא, אפילו החזיק בדרך לילך – פטור, שכבר טרוד ובהול הוא ולכך לא שאל. ובן עזאי טובר שהחזיק בדרך – חייב (כן פרש רבא מחלוקתם).

סומכוס פוטר מאשם תלוי בכל אופן, כי מעשהו תלוי ועומד, אינו ממש תולה בדעת עצמו וגם לא ממש תולה בב"ד.

להלכה פסק הרמב"ם (יד, ה) שאם היה במדינה – מביא אשם תלוי. ואם היה במדינת הים או אפילו רק החזיק בדרך – פטור, כרבי אלעזר וכרבי עקיבא.